

Laboratorium for
forskningsbaseret
skoleudvikling og
pædagogisk praksis,
Institut for Læring og Filosofi,
Aalborg Universitet

Lars Qvortrup
Niels Egelund
Thomas Nordahl

Skoler

Læringsrapport 2015

Billund, Fredericia, Frederikssund, Haderslev, Hedensted, Holbæk,
Horsens, Kolding, Nordfyn, Roskilde, Svendborg, Thisted og Vest-
himmerland kommuner

SAMMENFATNING

Skoler

Læringsrapport 2015

Billund, Fredericia, Frederikssund, Haderslev, Hedensted, Holbæk, Horsens, Kolding, Nordfyn, Roskilde, Svendborg, Thisted og Vesthimmerland kommuner

SAMMENFATNING

Resultater fra Kortlægningsundersøgelse for alle kommuner 2015

SAMMENFATNING

Lars Qvortrup, Niels Egelund og Thomas Nordahl

1. oplag, 1. udgave 2016

Forfattere:

- Professor og direktør Lars Qvortrup (Forskningsleder), LSP, Aalborg Universitet
- Professor Niels Egelund, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet
- Professor Thomas Nordahl, leder af Senter for Praksisrettet Utdanningsforskning, SEPU, Høgskolen i Hamar

Redigering og korrektur:

Lars Qvortrup

Annemette Helligsø

Udgiver:

Laboratorium for forskningsbaseret skoleudvikling
og pædagogisk praksis (LSP),
Institut for Læring og Filosofi,
Aalborg Universitet
Kroghstræde 3
DK 9220, Aalborg Ø

©2016 Udgiver og forfatterne

Indhold

Læringsrapport 2015 - sammenfatning	5
Indledning	5
Mål og principper	5
Dataindsamling i efteråret 2015	7
Metode.....	7
Hvad skal data bruges til?	8
Resultater af den første kortlægning	8
Præsentation af resultaterne	10
Konklusion: Professionel dømmekraft	28
Referencer	30

Læringsrapport 2015 - sammenfatning

Indledning

Et partnerskab bestående af tretten kommuner, Laboratorium for forskningsbaseret skoleudvikling (LSP) ved Aalborg Universitet og Center for Offentlig Kompetenceudvikling (COK) har i fællesskab skabt et skoleudviklingsprogram med titlen "Program for læringsledelse – Forskningsinformeret, målstyret skole- og kompetenceudvikling". Partnerskabet bag programmet repræsenterer med de tretten deltagende kommuner over 200 skoler (matrikler), knap 80.000 folkeskoleelever og ca. 10.000 fagprofessionelle (lærere, pædagoger, skoleledelse), dvs. ca. ti procent af det samlede antal folkeskoler, fagprofessionelle, forældre og elever i Danmark. De tretten kommuner er: Billund, Fredericia, Frederikssund, Haderslev, Hedensted, Holbæk, Horsens, Kolding, Nordfyn, Roskilde, Svendborg, Thisted og Vesthimmerland. Programmet støttes af A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, i daglig tale A. P. Møller Fonden.

I september-oktober 2015 blev der gennemført en omfattende dataindsamling blandt alle elever, lærere, pædagoger, ledere og forældre i de deltagende skoler. I denne sammenfatning finder man en præsentation af programmet og et resumé af resultaterne af den nævnte dataindsamling. For en mere udførlig præsentation henvises der til hovedrapporten.

Mål og principper

Målet for programmet er, at de deltagende skoler efterlever skolereformens mål om, at de skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige som de kan, at de skal mindske betydningen af elevernes sociale baggrund i forhold til faglige resultater, og at de skal styrke tilliden til og trivslen i folkeskolen gennem respekt for professionel viden og praksis. Om målet nås, afgøres ved at sammenligne skolernes resultater ved projektstart, efter to år og ved projektets afslutning efter fire år i forhold til en operationalisering af de tre mål. Det vigtigste virkemiddel er "capacity building", dvs. styrkelse af kommunernes, skolernes og medarbejdernes individuelle og sociale kompetence. Derfor er den centrale indsats, at programmet gennem alle fire år gennemfører omfattende praksisbaserede kompetenceudviklingsforløb for alle de professionelle deltagere med det formål at kvalificere skolernes pædagogiske praksis.

Grundantagelsen i programmet er, at forudsætningerne for at nå dette mål er:

- At de deltagende skoler og kommuner arbejder efter klare mål for læring, trivsel og udvikling

- At de pædagogiske indsatser er informeret af den bedst mulige viden om eleverne, medarbejderne og forældrene, blandt andet i form af kvalitetsprofiler og læringsrapporter og af forskningsbaseret viden om, hvad der med stor sandsynlighed virker bedst
- At den afgørende forudsætning for at styrke skolernes indsats er at styrke medarbejdernes professionelle kapital, dvs. at gennemføre kompetenceudvikling for lærere, pædagoger og ledelser
- At grundprincippet for arbejdet i skoler og forvaltning er samarbejde på alle niveauer baseret på læringsledelse organiseret som professionelle læringsfællesskaber.

Grundlaget for at kunne sætte mål, vide om målene nås og identificere hensigtsmæssige pædagogiske indsatser og kompetenceudvikling, der er tæt knyttet til praksis, er den bedst mulige viden om, hvad situationen på skolerne er: Hvad er elevernes læringsresultater? Trives de, og udvikler de sig? Hvordan arbejder og samarbejder lærerne og pædagogerne? Hvordan prioriterer ledelserne deres tid? Og hvordan vurderer forældrene deres egne muligheder for at medvirke i børnenes udvikling? Derfor gennemfører programmet hvert andet år en stor dataindsamling, hvor alle elever, klasselærere, forældre, lærere, pædagoger og skoleledere deltager. Resultaterne gøres tilgængelige i form af kvalitetsprofiler for kommunerne, skolerne og de enkelte klasser. Ligeledes analyseres de mange data, og resultatet præsenteres i form af læringsrapporter. Der publiceres en rapport for hver enkelt kommune og en fællesrapport for alle tretten kommuner. På basis af resultaterne kan man på skolerne i en dialog mellem ledelser og medarbejdere vælge, hvilke pædagogiske indsatser man skal prioritere, og man kan beslutte sig for, hvilke former for kompetenceudvikling der i særlig grad er brug for. Når de pædagogiske indsatser og kompetenceudviklingen har virket igennem et skoleår, gennemføres den næste dataindsamling. Derigennem kan man se, om indsatserne virkede, og om kursen skal justeres.

Grundstrukturen i Program For Læringsledelse er:

Sept.-okt. 2015	Første dataindsamling
1. februar 2016	Læringsrapporter offentliggøres
Foråret 2016	Identifikation af pædagogiske indsatser og kompetenceudvikling
Skoleåret 2016-2017	Gennemførelse af pædagogiske indsatser og kompetenceudvikling
Sept.-okt. 2017	Anden dataindsamling
1. februar 2018	Læringsrapporter offentliggøres: Virkede indsatserne? Skal kursen justeres?
Foråret 2018	Identifikation af nye pædagogiske indsatser og kompetenceudvikling
Osv.	

Dataindsamling i efteråret 2015

I uge 38-41 (21. september-11. oktober) 2015 gennemførte de deltagende kommuner den første store dataindsamling. Der er samlet data ind fra seks kilder: Elever, klasselærere, forældre, lærere, pædagoger og skoleledelse. For hver af disse kilder er der afgivet svar på en række spørgsmål, der i de fleste tilfælde har skullet gives på en fire- eller femtrins skala, hvor man erklærer sig mere eller mindre enig i et udsagn. For elever fra 0. til 3. klassetrin har der været 29 spørgsmål, for elever fra 4. til 9. klasse har der været 86 spørgsmål. Elevernes klasselærere har besvaret 66 spørgsmål, mens alle lærere har besvaret 73 spørgsmål. Pædagogerne på skolen har besvaret 32 spørgsmål. Forældrene har afgivet svar på 44 spørgsmål, og skoleledelserne har svaret på 43 spørgsmål. De enkelte spørgsmål indgår i næsten alle tilfælde i nogle grupper eller områder, der har et overordnet tema, fx trivsel, adfærd, relationer til lærere, læringsudbytte, samarbejde osv. Svarprocenterne var som følger:

Elevbesvarelser	91 procent
Klasse-/kontaktlærerbesvarelser	96 procent
Forældrebesvarelser	54 procent
Lærerbesvarelser	88 procent
Pædagogbesvarelser	82 procent
Skoleledelsesbesvarelser	91 procent

Det betyder, at næsten 70.000 elever, over 40.000 forældre og godt 8.500 fagprofessionelle (lærere, pædagoger og medlemmer af skoleledelser) har besvaret spørgeskemaet. Klasse- eller kontaktlærere har udfyldt over 74.000 spørgeskemaer angående deres elever. Alt i alt omfatter datamaterialet ca. 10 procent af den danske folkeskoles medarbejdere, elever og skoler, og med den høje svarprocent og det omfattende antal spørgsmål og temaer er der tale om et enestående materiale.

Alle disse data er blevet omsat til kvalitetsprofiler for kommuner, skoler og klasser, der er tilgængelige på Program For Læringsledelses portal. Samtidig har forskerne analyseret data. Resultatet af dette arbejde foreligger nu i form af læringsrapporter. Forskningen er med andre ord kommet ind i klasselokalerne, ikke for at fortælle, hvad lærere og pædagoger skal gøre, men for at skabe grundlag for velinformeret problemløsning.

Metode

Der gøres rede for analysemetoder i hovedrapporten, som vi derfor henviser til. Her skal vi blot oplyse, at resultaterne præsenteres i en 500-pointskala. 500-pointskalaens logik og oversigt svarer til den visning, der fx finder sted i PISA-undersøgelserne. I skalaen er 500 point altid gennemsnittet for de resultater, som præsenteres. En forskel på én standardafvigelse er det samme som 100 point. Det er en generelt vedtaget norm, at for at man kan tale om statistisk sikkerhed, skal der være mindre end 5 % risiko for, at forskellen skyldes statistisk tilfældighed. Dette svarer på 500-skalaen til 5 point. Ved sammenligninger mellem kommunale gennemsnit og samtlige kommuners gennemsnit skal der dermed

være tale om en forskel på +/- 5 point, eller omsat til tal på skalaen resultater på mindre end 495 eller mere end 505 point.

I vurderingen af om forskelle mellem resultater er store eller små, bruger vi i denne rapport følgende tommelfingerregel, når vi sammenligner kommuner:

Variation i forhold til gennemsnittet:

- 0 til 5 point er en variation, der kan skyldes tilfældigheder
- 6 til 10 point er en lille variation
- 11 til 20 point er nogen variation
- 21 til 30 point er stor variation
- 31 og op er en meget stor variation

Hvad skal data bruges til?

Hensigten med dette materiale er at skabe det bedst mulige grundlag for at styrke lærernes, pædagogernes, ledelsernes og forældrenes indsats for at forbedre den danske folkeskole og at give eleverne stemme i denne indsats. Derfor er det vigtigt at understrege, at data ikke skal bruges til kontrol, men til udvikling. Data, som er omsat til kvalitetsprofiler og læringsrapporter, er de fagprofessionelles redskab til at styrke indsatsen til gavn for elevernes læring, trivsel og udvikling.

Forudsætningen for at forbedre indsatsen er, at alle fagprofessionelle kan besvare følgende fire grundlæggende spørgsmål:

1. Hvad er det, vi ønsker, at vores elever skal vide og kunne som et resultat af den pædagogiske indsats?
2. Hvordan kan vi se, om de har erhvervet sig de tilsigtede kundskaber og færdigheder?
3. Hvordan vil vi gribe ind i forhold til de elever, der har det svært, og berige læringen for de dygtige elever?
4. Hvordan kan vi forbedre vores professionelle praksis?

Forudsætningen for at kunne arbejde på denne måde er, at lærerne, pædagogerne og lederne har det bedst mulige kendskab til elevernes læring, udvikling og trivsel, og at de ved så meget som muligt om sammenhængen mellem pædagogiske indsatser og læring. Data – uanset om data findes som tal, kvalitative observationer, videooptagelser med videre – giver ikke i sig selv svaret, men data er en forudsætning for, at de fagprofessionelle i forhold til eleverne og i deres professionelle fællesskab kan vælge de rigtige svar, dvs. de mest hensigtsmæssige pædagogiske indsatser.

Resultater af den første kortlægning

Som sagt er data fra indsamlingen i september-oktober 2015 blevet bearbejdet, og resultaterne er blevet gjort tilgængelige for alle skoler og kommuner i form af kvalitetsprofiler og kommunale læringsrapporter. Men data er også bearbejdet på tværs af kommunerne. Resultaterne af denne analyse præsenteres i den fæl-

les læringsrapport og i kort form i nærværende sammenfatning. Hensigten er at vise, hvordan situationen er på de over 200 deltagende skoler. Hvor går det godt? Hvor er der udfordringer? Hvor kan der med fordel sættes ind?

Samtidig giver den fælles læringsrapport også et billede af situationen i den danske folkeskole i bred forstand. Det skal understreges, at de tretten deltagende kommuner ikke er udvalgt med henblik på at være repræsentative. Alle kommuner deltager, fordi de har tilmeldt sig, været aktive i ansøgningsarbejdet og fordi de er overbevist om, at Program For Læringsledelse er til gavn for skolerne og eleverne. Men samtidig skal det tilføjes, at der er både små og store kommuner, kommuner fra både Jylland, Fyn og Sjælland og fra såvel landdistrikter som større byer. Der er en stor geografisk og demografisk spredning. På denne baggrund og med dette forbehold er det derfor rimeligt at antage, at resultaterne fortæller meget om, hvordan situationen er i den danske folkeskole i bred forstand. Og igen er det vigtigt at tilføje: Hensigten er ikke at levere sensationer om folkeskolen. Hensigten er at give et retvisende billede af folkeskolen, så alle dens aktører – lærerne, pædagogerne, lederne, børnene og forældrene – kan vælge indsatser, der virker, og foretage hensigtsmæssige prioriteringer.

De data, der er indsamlet, dokumenterer først og fremmest, at skolerne er på rette spor: Eleverne trives godt og er glade for at gå i skole. Grundlæggende set er folkeskolen et sted, hvor eleverne trives.

- Vi har spurgt elever i 0.-3. klasse, om de godt kan lide at gå i skole. 28.084 (91 procent) har svaret. 18.940 (67 procent) er "helt enige", kun 894 (3 procent) er "helt uenige". 6894 er "lidt enige", 1356 "lidt uenige". På en skala fra 1 til 4 er gennemsnittet 3,56.
- Vi har på samme måde spurgt elever i 4.-10. klasse, om de godt kan lide at gå i skole. 41.307 har svaret (91 procent). 18.118 (44 procent) er "helt enige", kun 1317 (3 procent) er "helt uenige". 17.830 er "lidt enige", 4042 "lidt uenige". På en skala fra 1 til 4 er gennemsnittet 3,28. Det fremgår også at den sociale trivsel i skolen (3,67) er højere end den faglige trivsel (3,12).

Men der er også en række udfordringer på tværs af de deltagende kommuner, som Program for Læringsledelse har identificeret, og som vi vil arbejde på at tackle gennem målrettede pædagogiske indsatser og samarbejde mellem skoler og kommuner i programmet:

- Elevernes vurdering af trivsel, undervisning og adfærd, elevernes vurdering af deres egen indsats og lærernes vurdering af eleverne afhænger af forældrenes uddannelsesmæssige baggrund. Det er med andre ord ikke lykkedes at bryde den sociale arv.
- Forældrenes vurdering af egen indsats i forhold til børnenes skolegang afhænger af deres uddannelsesmæssige baggrund. Heller ikke her er det lykkedes at bryde den sociale arv.

- Elevernes vurdering af trivsel og undervisning og lærernes vurdering af eleverne afhænger af elevernes køn. På de fleste områder klarer pigerne sig bedre end drengene.
- Elevernes trivsel og læring og lærernes vurdering af eleverne afhænger af elevernes etniske baggrund. På mange områder klarer elever med dansk etnisk baggrund sig bedre end elever med anden etnisk baggrund. Men samtidig skal det tilføjes, at elever med anden etnisk baggrund er glade for at gå i skole. De trives, især i undervisningen.
- Ledelserne bruger mere tid på at opretholde en god atmosfære på skolen og på at varetage administrative opgaver end på at følge lærernes implementering af skolens uddannelsesmålsætninger i undervisningen og elevernes faglige fremgang. Tallene viser imidlertid også, at der er et klart ønske om at prioritere de sidstnævnte opgaver – de opgaver der handler om læringsledelse – højere.
- Der er klare forskelle på de deltagende kommuner med hensyn til elevernes trivsel, læring og vurdering af undervisningen, med hensyn til lærernes og pædagogernes samarbejde og med hensyn til lærernes vurdering af eleverne. Der er med andre ord klare geografiske forskelle i den danske folkeskole. Forskellene bliver endnu større, når man indregner forskellene mellem de enkelte skoler i en kommune.
- Forskellene på de deltagende kommuner kan ikke forklares af forskellen på kommunernes socioøkonomiske indeks. Det tyder på, at en del af forklaringen skal findes i forskelle mellem kommunernes skolekultur.

Præsentation af resultaterne

Ovenfor er resultaterne af den første kortlægning blevet præsenteret i overskriftsform. I dette afsnit præsenterer vi resultaterne lidt mere udførligt. De læsere, der er interesseret i detaljerne, kan som allerede nævnt gå på jagt i hovedrapporten. Her kan man også finde præcise definitioner på de forskellige kategorier (trivsel, fagtrivsel, matematik osv.).

Eleverne i 0.-3. klasse kan godt lide at gå i skole. På en skala fra 1 til 4 er gennemsnittet 3,56. Kun tre procent er helt uenige i udsagnet, ”jeg kan godt lide at gå i skole”.

I undersøgelsen har eleverne i 0.-3. klasse svaret på fem spørgsmål vedrørende trivsel:

Trivsel 0.-3. klasse. Gennemsnit 3,39.

	Uenig	Lidt uenig	Lidt enig	Enig	Gennemsnit
Jeg kan godt lide at gå i skole	894	1356	6894	18940	3,56
Jeg synes tit, det er kedeligt i timerne	11102	6879	6267	3615	2,91
Jeg har det godt i klassen	920	1718	5031	20164	3,60
Jeg kan godt lide frikvartererne	593	1030	4025	22114	3,72
Jeg bliver ikke drillet af andre elever	2490	3619	8096	13606	3,18

På en skala fra 1 til 4 er svaret på spørgsmålet "Jeg kan godt lide at gå i skole" i gennemsnit 3,56. Det fremgår også, at eleverne trives både i klassen og i frikvartererne, mens de lidt oftere svarer ja til, at "jeg synes tit, det er kedeligt i timerne" (dette er et af de såkaldte "inverterede" spørgsmål, hvilket betyder, at et højt svargennemsnit er udtryk for at der kun er få, der keder sig i timerne, mens et lavt svargennemsnit er udtryk for at mange keder sig i timerne). Med gennemsnittet 2,91 ligger svaret på dette spørgsmål tæt på gennemsnittet mellem 1 og 4.

Eleverne i 4.-10. klasse kan også godt lide at gå i skole. På en skala fra 1 til 4 er gennemsnittet 3,28. Kun tre procent er helt uenige i udsagnet, "jeg kan godt lide at gå i skole". Det fremgår også af undersøgelsen, at den sociale trivsel i skolen (3,67) er højere end den faglige trivsel (3,12).

I undersøgelsen har eleverne i 4.-10. klasse svaret på syv spørgsmål vedrørende faglig trivsel.

Faglig trivsel 4.-10. klasse. Gennemsnit 3,12

	Helt uenig	Lidt uenig	Lidt enig	Helt enig	Gennemsnit
Jeg kan godt lide at gå i skole.	1317	4042	17830	18118	3,28
Jeg synes, det er vigtigt at gå i skole for at lære noget.	521	1041	7633	31937	3,73
Jeg synes tit, det er kedeligt i timerne.	3375	13129	19730	4800	2,37
Det er vigtigt for mig at få gode karakterer.	823	1681	9449	28684	3,62
Jeg kan godt lide at læse	3565	8586	15590	13359	2,94
Jeg kan godt lide at skrive	2829	8537	17351	12300	2,95
Jeg kan godt lide at regne	3902	8365	15814	13040	2,92

På en skala fra 1 til 4 er svaret på spørgsmålet "Jeg kan godt lide at gå i skole" i gennemsnit 3,28. Eleverne i 4.-10. klasse er med andre ord fortsat glade for at gå i skole, men i lidt mindre grad end i 0.-3. klasse. Det fremgår også, at eleverne med hensyn til faglig trivsel primært lægger vægt på at gå i skole for at lære noget og for at få gode karakterer. De scorer lavere med hensyn til vurderingen af konkrete aktiviteter, og de synes relativt ofte, at det er kedeligt i timerne.

Eleverne i 4.-10. klasse blev også stillet tre spørgsmål vedrørende social trivsel.

Social trivsel 4.-10. klasse. Gennemsnit 3,67

	Uenig	Lidt uenig	Lidt enig	Enig	Gennemsnit
Jeg har det godt i min klasse	830	2908	9446	28115	3,57
Jeg har det godt i frikvartererne	471	1759	7677	31135	3,69
Jeg bliver tit mobbet af andre elever	34756	3692	1977	759	3,76

Som man kan se, scorer eleverne højere med hensyn til social trivsel end faglig trivsel, og med hensyn til trivslen i klassen og i frikvartererne ligger de lige så højt som eleverne i 0.-3. klasse. Elever i alle aldersgrupper i folkeskolen er som det fremgår ud fra sociale kriterier glade for at gå i skole. Spørgsmålet om mobning er et inverteret spørgsmål, hvilket betyder at et højt gennemsnit (3,76) er udtryk for en lav grad af mobning. Ud af det samlede antal respondenter på 41.184 elever erklærer 759 elever sig enige i, at de tit bliver mobbet af andre elever. Det svarer til 1,8 procent.

Men som allerede nævnt er der også i undersøgelsen blevet identificeret en række udfordringer på tværs af de deltagende kommuner. Disse udfordringer vil vi nu gennemgå lidt mere detaljeret.

Elevernes vurdering af trivsel, undervisning og adfærd, elevernes vurdering af deres egen indsats og lærernes vurdering af eleverne afhænger af forældrenes uddannelsesmæssige baggrund. Det er med andre ord ikke lykkedes at bryde den sociale arv.

Resultaterne under dette tema er fremkommet ved, at vi har sammenholdt elevernes udsagn om trivsel, undervisning, mestringsforventninger og relation til lærerne samt lærernes vurdering af eleverne med forskelle i forældrenes uddannelsesmæssige baggrund.

Hvis man sammenligner trivsel for elever i 0.-3. klasse med forældrenes uddannelsesbaggrund, fremgår det at elever, hvis forældres uddannelse stoppede efter folkeskolen, vurderer deres trivsel til 488-492¹, mens elever, hvis forældre har mere end fire års videregående uddannelse, vurderer deres trivsel til 506-

¹ Når der fx står "488-492" menes der, over alt i rapporten, 488-492 point på 500-skalaen

507. Allerede i 0.-3. klasse afhænger elevernes oplevelse af trivsel med andre ord af forældrenes uddannelsesmæssige baggrund.

Endnu større bliver forskellene i de ældre klasser. Elevernes vurdering af deres faglige trivsel, som bygger på syv elevsvar som fx: *"Jeg synes, det er vigtigt at gå i skole for at lære noget"* og *"Jeg kan godt lide at læse"*, går fra 482-490 for elever hvis forældres uddannelse stoppede efter folkeskolen, til 515-519 for elever hvis forældre har mere end fire års videregående uddannelse, dvs. en forskel på ca. 30. Lige så stor er forskellen, hvis man spørger eleverne om, hvorvidt de udviser undervisnings- og læringshæmmende adfærd, dvs. om de forstyrrer sig selv og andre med deres adfærd, og om de er mentalt fraværende og dermed hindrer muligheden for egen læring.

Også lærerne vurderer eleverne forskelligt afhængigt af elevernes sociale baggrund. Disse tal er fremkommet ved, at klasselæreren vurderer hver enkelt elev ud fra en lang række spørgsmål. Disse vurderinger kan vi efterfølgende sætte i relation til forældrenes baggrund. Som det fremgår af tabellen, er der en meget stor forskel (ca. 80 point) med hensyn til lærerens vurdering af elevernes faglige præstationer i 0.-9. klasse. Men også vurderingen af elevernes tilpasning til undervisningen er forskellig, afhængig af elevernes sociale baggrund. Elever, hvis forældres uddannelse stoppede efter folkeskolen, vurderes til 463-467, mens elever hvis forældre har mere end fire års videregående uddannelse, vurderes til 519-523, dvs. en forskel på ca. 55 point. Dette er en meget betydelig forskel. Om disse forskelle i vurdering skyldes reelle forskelle i elevernes faglige præstationer og adfærd, eller om de skyldes lærernes vurdering af disse fænomener, kan ikke afgøres. Men under alle omstændigheder er det bemærkelsesværdigt, at der også med hensyn til vurderingen af elevernes adfærd er så stor forskel.

Vi har sammenfattet disse resultater i følgende tabel:

Elevers trivsel m.v. i forhold til forældres uddannelsesniveau (tallet for moderen står først)

	Elevers vurdering af trivsel 0-3 klasse	Elevers vurdering af faglig trivsel 4-9 klasse	Elevers vurdering af læringshæmmende adfærd 4-9 klasse	Elevens oplevelse af struktur i undervisn. 4-9 klasse	Elevens forventning om mestring 4-9 klasse	Lærens vurdering af tilpasning 4-9 klasse	Lærens vurdering af faglige præst. 0-9 klasse
Mere end 4 års videregående uddannelse	506-507	515-519	509-514	500-501	516-519	519-523	531-535
1-4 års videregående uddannelse	500-502	502-506	504-507	500-502	503-507	505-508	509-513
Gymnasium	501-506	503-512	506-514	504-503	505-510	503-507	500-508
Erhvervsuddannelse	498-497	490-492	493-495	498-498	490-492	488-492	479-486
Folkeskole	488-492	490-482	474-473	505-501	478-479	463-467	446-457

Som det fremgår af tabellen, synes bruddet på kurven at ligge mellem erhvervsuddannelse og gymnasium. Børn, hvis forældre har en erhvervsuddannelse eller hvis uddannelse stoppede med folkeskolen, ligger lavere end børn, hvis forældre har studentereksamen og eventuelt en kort eller lang videregående uddannelse. Dette kan tyde på, at forældrenes kulturelle kapital spiller en rolle for børnenes skolegang.

Forældrenes vurdering af egen indsats i forhold til børnenes skolegang afhænger af deres uddannelsesmæssige baggrund. Heller ikke her er det lykkedes at bryde den sociale arv.

Til brug i kortlægningen er der stillet spørgsmål til forældrene om støtte i skolearbejdet. Der er i alt stillet 12 spørgsmål, der går på forældrenes optagethed af deres børns faglige og trivselsmæssige funktion i skolen, deres syn på vigtigheden af uddannelse, deres samtaler med barnet om de daglige ting i skolen og endelig er der fem spørgsmål om lektier. Eksempler på spørgsmål er: *"Jeg/vi er optaget af, at vores barn skal klare sig fagligt godt i skolen."* *"Jeg/vi er optaget af, at vores barn skal forstå, at skolegang og uddannelse er vigtig"*. *"Jeg/vi spørger ofte vores barn om, hvilke lektier det har for"*. *"Jeg/vi har ofte konflikt med vores barn i forbindelse med lektiesituationen herhjemme"*.

Som det fremgår af tabellen, er der en meget stor forskel på forældrenes vurdering af deres indsats i forhold til og støtte til børnenes skolegang afhængig af deres sociale baggrund. De forældre, hvis uddannelse stoppede efter folkeskolen, vurderer deres støtte til skolearbejdet til 453-471, mens de forældre, der har mere end fire års videregående uddannelse, vurderer deres støtte til skole-

arbejdet til 514-518. Det vil sige, at forskellen er på over 60 point, hvilket er en meget betydelig forskel. Disse tal siger ikke noget om, hvorvidt lektiecafeer eller fordybelsestid på skolen er en god idé, men de taler et tydeligt sprog om, at der er brug for at støtte de elever, hvis forældre vurderer, at de ikke selv kan bidrage tilstrækkeligt til børnenes skolegang.

Forældrenes vurdering af deres støtte til skolearbejde m.v. i relation til uddannelsesniveau (tallet for moderen står først)

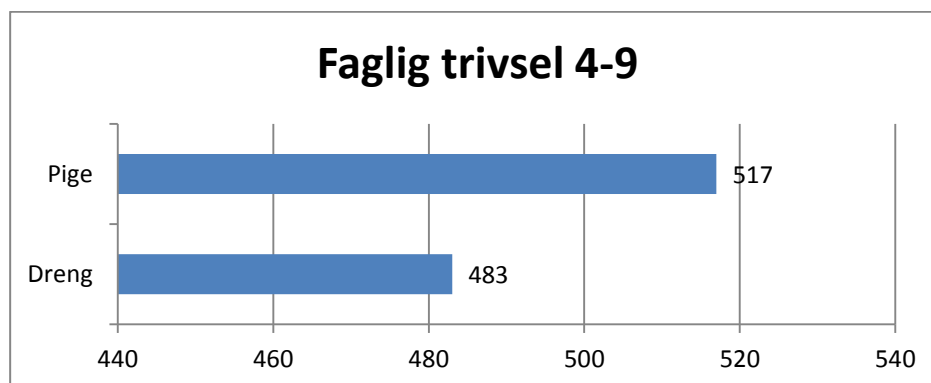
	Støtte til skolearbejde m.v.
Mere end 4 års videregående uddannelse	518-514
1-4 års videregående uddannelse	509-511
Gymnasium	494-497
Erhvervsuddannelse	487-494
Folkeskole	453-471

Elevernes vurdering af trivsel og undervisning og lærernes vurdering af eleverne afhænger af elevernes køn. På de fleste områder klarer pigerne sig bedre end drengene.

Det er kendt fra anden forskning, at forskelle på elevernes trivsel, læring og anerkendelse er betinget af deres køn. Piger klarer sig gennemgående bedre end drenge, og de møder også en større grad af anerkendelse fra lærerne. Dette mønster bekræftes af nærværende undersøgelse. Der foreligger mange fund i undersøgelsen, men i dette resumé præsenterer vi kun nogle få. Flere kan man finde i hovedrapporten.

Som det fremgår af den følgende tabel, har pigerne en højere faglig trivsel end drengene. Forskellen er på 34 point, hvilket er en klar forskel.

Elevernes vurdering af faglig trivsel i 4.-9. klasse i relation til køn

De øvrige kønsrelaterede resultater er sammenfattet i følgende tabel:

Elevernes vurdering af en række skolerelaterede faktorer samt klasselærerens vurdering af en række elevfaktorer i relation til køn

	Pige	Dreng
Elevens vurdering af støtte og interesse fra læreren 4-9 klasse	512	487
Elevens vurdering af social trivsel	494	506
Elevens vurdering af feedback fra læreren	494	506
Lærerens vurdering af elevens tilpasning	532	469
Lærerens vurdering af skolefaglige præstationer 0-9 klasse	513	487
Lærerens vurdering af motivation og arbejdsindsats 4-9 klasse	526	475

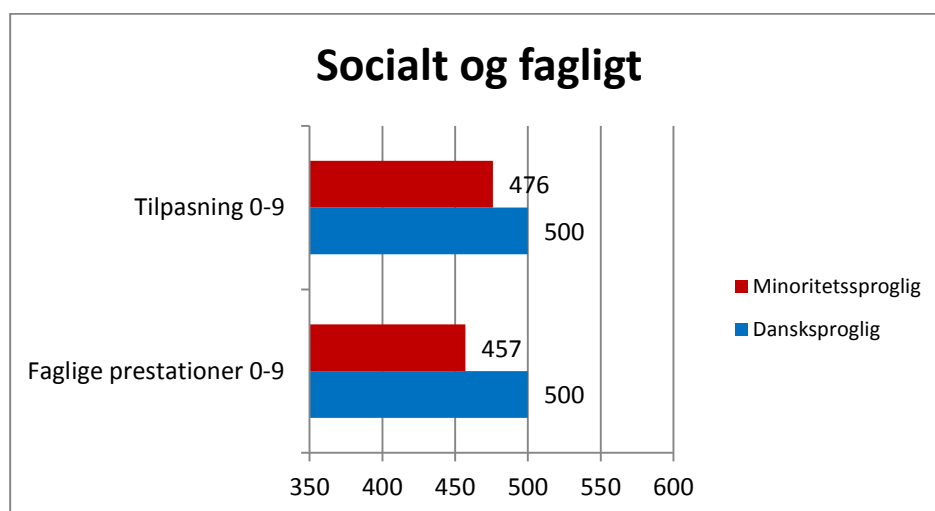
De fleste af variablerne forklarer sig selv (definitioner kan findes i hovedrapporten), men to variabler bør uddybes: Lærerens vurdering af tilpasning går på en bred række af adfærdstræk, herunder om eleven er opmærksom i timerne, følger instruktioner, bruger tiden fornuftigt, ignorerer forstyrrelser fra andre, fuldfører opgaver til tiden, skifter aktiviteter uden at protestere og rydder op efter sig. Eksempler på spørgsmål er: *"Er opmærksom, når du underviser eller giver besked"*. *"Laver skolearbejdet korrekt"*. Med hensyn til elevernes skolefaglige præstationer er grundlaget for resultatet, at klasselærerne har vurderet hver enkelt elevs skolefaglige præstationer på en fem-trinsskala, som går fra "meget høj", "høj", "middel", "lav" til "meget lav". Spørgsmålene til lærerne er indledt med: *"Elevens faglige præstation i"* fulgt af henholdsvis *"dansk er"*, *"matematik er"*, *"engelsk er"*, *"naturfag er"*, *"læsning er"* og *"praktisk/musiske fag er"*. Til brug i denne kortlægningsrapport er der anvendt et gennemsnit af vurderingen af seks faglige områder.

Som det fremgår af tabellen, ligger pigerne højere end drengene med hensyn til vurderingen af støtte og interesse fra læreren. Forskellen svarer til vurderingen af faglig trivsel. Der er også meget store forskelle i lærerens vurdering af pigers og drenges tilpasning til skolen, deres skolefaglige præstationer og deres motivation og arbejdsindsats i pigernes favør. Som før nævnt kan man ikke vide, om dette skyldes reelle forskelle i pigers og drenges adfærd og præstationer, men det kan falder i øjnene, at der er så stor forskel i lærernes vurdering af pigers og drenges motivation og arbejdsindsats i 4.-9. klasse, fordi det jo er en didaktisk opgave, at alle elever er motiveret og yder en god arbejdsindsats.

Elevernes trivsel og læring og lærernes vurdering af eleverne afhænger af elevernes etniske baggrund. På mange områder klarer elever med dansk etnisk baggrund sig bedre end elever med anden etnisk baggrund. Men samtidig skal det tilføjes, at elever med anden etnisk baggrund er glade for at gå i skole. De trives, især i undervisningen.

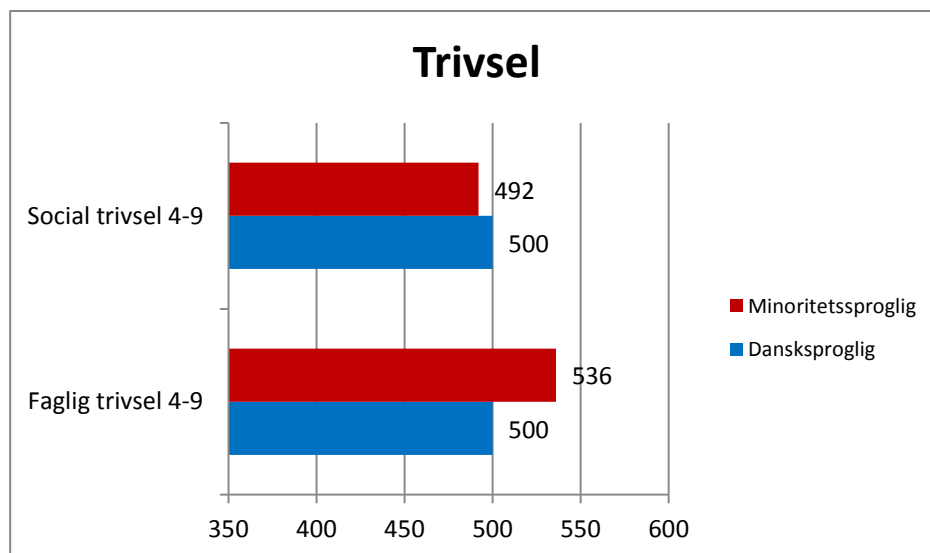
Alle de resultater, som er blevet præsenteret ovenfor, kan også sættes i relation til den baggrundsvariabel, om eleverne har en dansksproglig eller en minoritetssproglig baggrund. I denne præsentation viser vi kun fire resultater, som til sammen illustrerer vilkårene for de minoritetssproglige elever. Først præsenterer vi to resultater baseret på klasselærerens vurdering af eleverne, nemlig deres sociale tilpasning og deres faglige præstationer. Derefter præsenterer vi to resultater baseret på elevernes egne vurderinger af deres sociale og faglige trivsel.

Klasselærerens vurdering af elevernes sociale tilpasning og faglige præstationer i relation til elevernes minoritets- eller dansksproglige baggrund

Som det fremgår af tabellen, er der en meget klar forskel i klasselærerens vurdering af elevernes sociale tilpasning og faglige præstationer i forhold til om eleverne har en dansksproglig eller minoritetssproglig baggrund. Hvad angår vurdering af social tilpasning, ligger de minoritetssproglige elever 24 point under de dansksproglige. Hvad angår de faglige præstationer, ligger de minoritetssproglige elever hele 43 point under de dansksproglige. Man kan ikke ud fra besvarelsene sige, om dette er udtryk for at de minoritetssproglige elever er dårligere socialt tilpasset og har dårligere faglige præstationer end de dansksproglige, eller om det skyldes lærernes forskellige vurderinger af de to grupper.

Elevernes vurdering af deres sociale og faglige trivsel i relation til deres minoritets- eller dansksproglige baggrund

Som det fremgår, er der kun en beskedne forskel på otte point på elevernes vurdering af deres egen sociale trivsel. De dansksproglige elever trives en smule bedre end de minoritetssproglige. Derimod er der en meget klar forskel på 36 point med hensyn til elevernes vurdering af deres faglige trivsel, dvs. om de kan lide skolearbejdet i klassen, og det forholder sig – måske overraskende – sådan, at eleverne med minoritetssproglig baggrund trives bedre fagligt end eleverne med en dansksproglig baggrund.

Ledelserne bruger mere tid på at opretholde en god atmosfære på skolen og på at varetage administrative opgaver end på at følge lærernes implementering af skolens uddannelsesmålsætninger i undervisningen og elevernes faglige fremgang. Tallene viser imidlertid også, at der er et klart ønske om at prioritere de sidstnævnte opgaver – de opgaver der handler om læringsledelse – højere.

I 2012 blev resultatet af den store, internationale undersøgelse af elevernes læsefærdigheder, PIRLS, offentliggjort. Data var blevet indsamlet i 2011. Et af spørgsmålene handlede om, hvad lederne brugte deres tid på, fordi man derudfra kunne få et billede af, hvordan ledelsesopgaverne prioriteres. Resultatet var, at danske skoleledere brugte betydeligt mindre tid end gennemsnittet af udenlandske kolleger på at fremme skolens uddannelsesvisioner eller målsætninger, udvikle skolens faglige og uddannelsesmæssige målsætninger, følge lærernes implementering af skolens uddannelsesmålsætninger i undervisningen og følge elevernes faglige fremgang. Til gengæld brugte de danske skoleledere meget tid på at opretholde en god atmosfære på skolen. Desuden kan man formode (det var imidlertid ikke med i den internationale undersøgelse), at de brugte meget tid på administration m.v.

Resultatet af PIRLS-undersøgelsens spørgsmål om skoleledelse var som følger (lederne havde tre svarmuligheder: Lidt tid, nogen tid og meget tid). Resultatet

blev opgjort på den måde, at man opgav andelen af elever, hvis ledere havde sagt at de brugte "meget tid" på den pågældende opgave:

Ledernes vurdering af tidsforbrug, PIRLS 2011

Andel elever i procent hvis skoleledere i det forgange år har brugt "meget tid" på at	Danmark
Fremme skolens uddannelsesvisioner eller målsætninger	24
Udvikle skolens faglige og uddannelsesmæssige målsætninger	20
Følge lærernes implementering af skolens uddannelsesmålsætninger i undervisningen	6
Følge elevernes faglige fremgang	11
Opretholde en god atmosfære på skolen	67

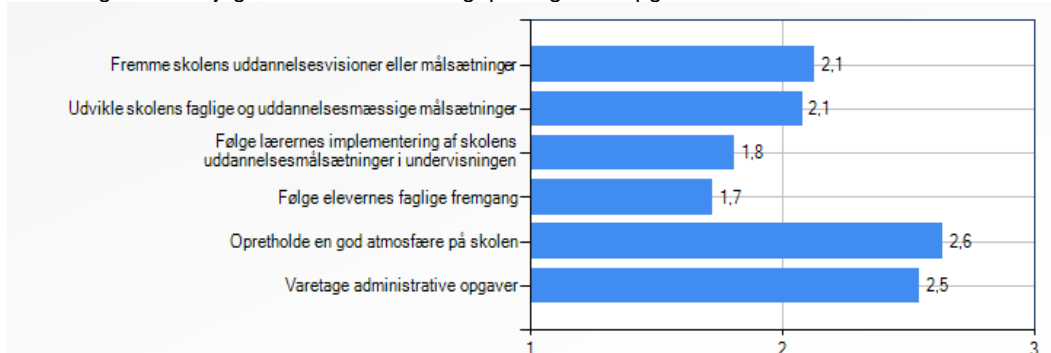
(Mejding og Rønberg 2012)

I dataindsamlingen i september-oktober 2015 gentog vi spørgsmålene fra PIRLS 2011. Svarene kan ikke direkte sammenlignes med PIRLS-undersøgelsen, fordi vi i den danske undersøgelse ikke udtrykker resultatet i form af andelen af elever, hvis ledere havde sagt at de brugte "meget tid" på en given opgave. Derimod sammentalte vi ledernes svar direkte og udtrykte det som gennemsnittet af de tre svarmuligheder "lidt tid", "nogen tid" og "meget tid". Til gengæld kan man godt aflæse, hvordan ledelsesopgaverne prioriteres indbyrdes.

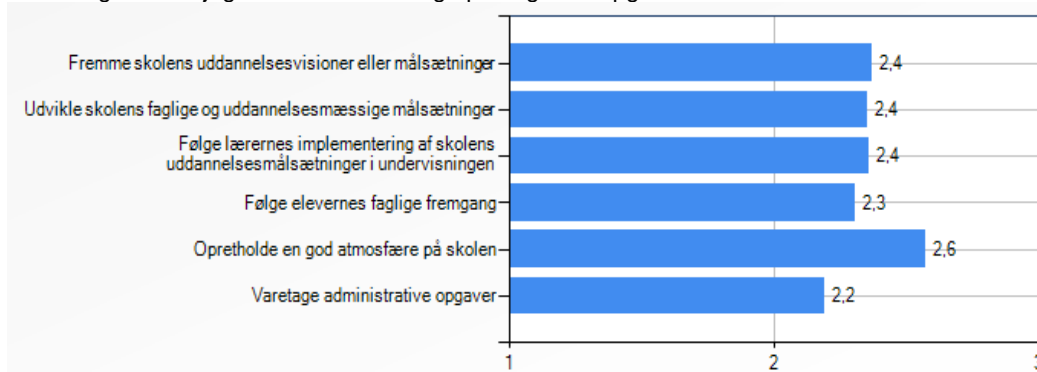
I undersøgelsen blev lederne både spurgt om, hvor meget tid de havde brugt i det forgangne år, og hvor meget tid de ønskede at bruge i det indeværende skoleår.

Ledernes vurdering af tidsforbrug på en række opgaver

Hvor meget tid **har** jeg i det forløbne år brugt på følgende opgaver

Hvor meget tid **vil** jeg i dette skoleår bruge på følgende opgaver

Som det fremgår, prioriteres opgaven med at opretholde en god atmosfære på skolen stadigvæk højest, både hvis man refererer den gældende praksis, og hvis man ser fremad. Det er også tydeligt at varetagelsen af administrative opgaver fylder meget i skoleledelsens hverdag. Men man kan også bemærke at de øvrige opgaver – de der kan betegnes som kerneopgaver for moderne læringsledelse – blev prioriteret højere i efteråret 2015 end de blev i 2011. Der er med andre ord klare tegn på, at der faktisk sker en gradvis omprioritering af ledelsesopgaverne i den danske folkeskole, selv om opgaverne med at følge lærernes implementering af skolens uddannelsesmålsætninger i undervisningen og at følge elevernes faglige fremgang stadigvæk ligger relativt lavt. Interessant er det også, at hvis lederne kigger fremad, er der et klart ønske om at reducere varetagelsen af administrative opgaver, ligesom der sker en opprioritering af opgaverne med at følge lærernes implementering af skolens uddannelsesmålsætninger i undervisningen og elevernes faglige fremgang. Meget tyder med andre ord på, at de anbefalinger, som kan læses i den internationale forskningslitteratur, og som mange har hørt om eller selv set fx ved studiebesøg i Ontario i Canada, også har haft en afsmittende effekt både på den tid, lederne faktisk bruger på de forskellige opgaver og – især – på ønsker om at prioritere indsatserne fremadrettet.

Der er klare forskelle på de deltagende kommuner med hensyn til elevernes trivsel, læring og vurdering af undervisningen, med hensyn til lærernes og pædagogernes samarbejde og med hensyn til lærernes vurdering af eleverne. Der er med andre ord klare geografiske forskelle i den danske folkeskole. Forskellene bliver endnu større, når man indregner forskellene mellem de enkelte skoler i en kommune.

Som allerede nævnt er der ved siden af den fælles læringsrapport for de tretten kommuner i Program For Læringsledelse udarbejdet en læringsrapport til hver af de tretten kommuner, hvor der især er fokus på de enkelte skoler i forhold til det kommunale gennemsnit.

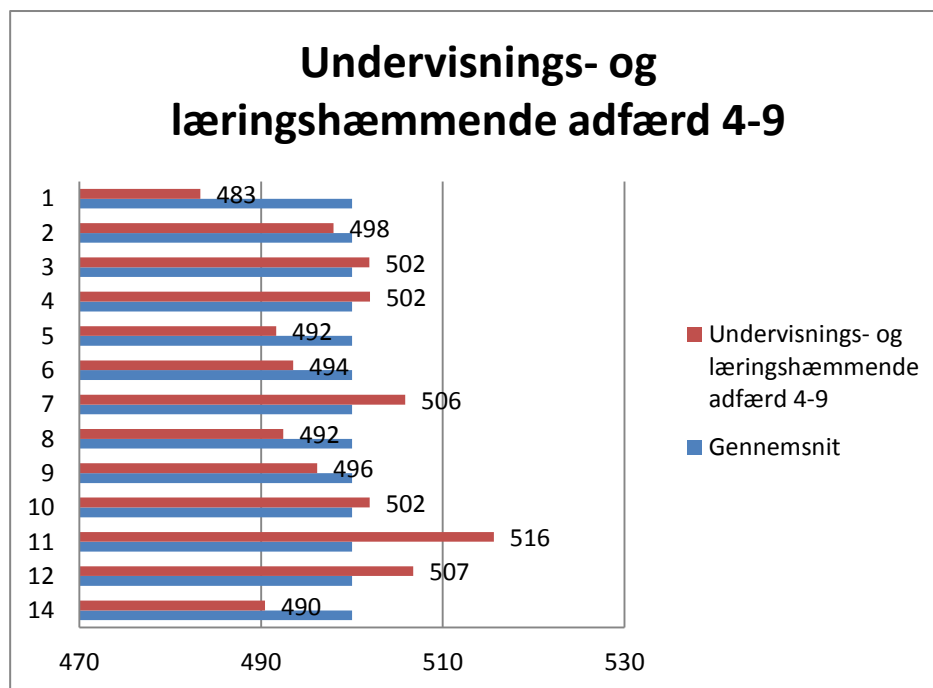
Dette betyder, at der er mulighed for at sammenligne kommunerne indbyrdes i forhold til et meget stort antal variable. Nogle af disse resultater præsenteres i dette afsnit.

Indledningsvist er det imidlertid vigtigt at understrege, at variationen mellem kommunerne altid er en variation mellem et gennemsnit for de tretten kommuner, og at dette gennemsnit godt kan være relativt højt. For eksempel ligger den lavest placerede kommune hvad angår trivsel i 0.-3. klasse på 487, mens den højest placerede kommune ligger på 508. Gennemsnittet på 500 svarer til det ovenfor nævnte absolutte trivselsniveau på 3,39 i forhold til en skala fra 1 til 4 (hvor det matematiske gennemsnit er 2,5). Gennemsnittet er derfor udtryk for en ganske høj grad af trivsel. Desuden skal det fremhæves at tallet 487 svarer til trivselstallet 3,31, mens tallet 508 svarer til trivselstallet 3,45. Udtrykt i absolutte tal er udsvinget således ikke så stort.

Først vil vi gengive to tabeller, så man kan se, hvordan resultaterne præsenterer sig grafisk, og så man kan få to eksempler på, hvordan tabellerne fortolkes. Det skal nævnes, at kommunerne er anonyme og repræsenteres ved tallene 1 til 14. Når der er 14 tal, skyldes det, at der blev gennemført en prøvekørsel af spørgeskema med videre på en skole, der ikke er med i Program For Læringsledelse. Den havde nummer 13. Derfor er kommune 13 (benævnt som "13" eller "K13") ikke med i tabellerne.

Den første tabel præsenterer gennemsnitstallene for kommunerne med hensyn til elevernes svar på, om de udviser undervisnings- og læringshæmmende adfærd.

Elevernes vurdering af om de udviser undervisnings- og læringshæmmende adfærd (4.-9. klasse)

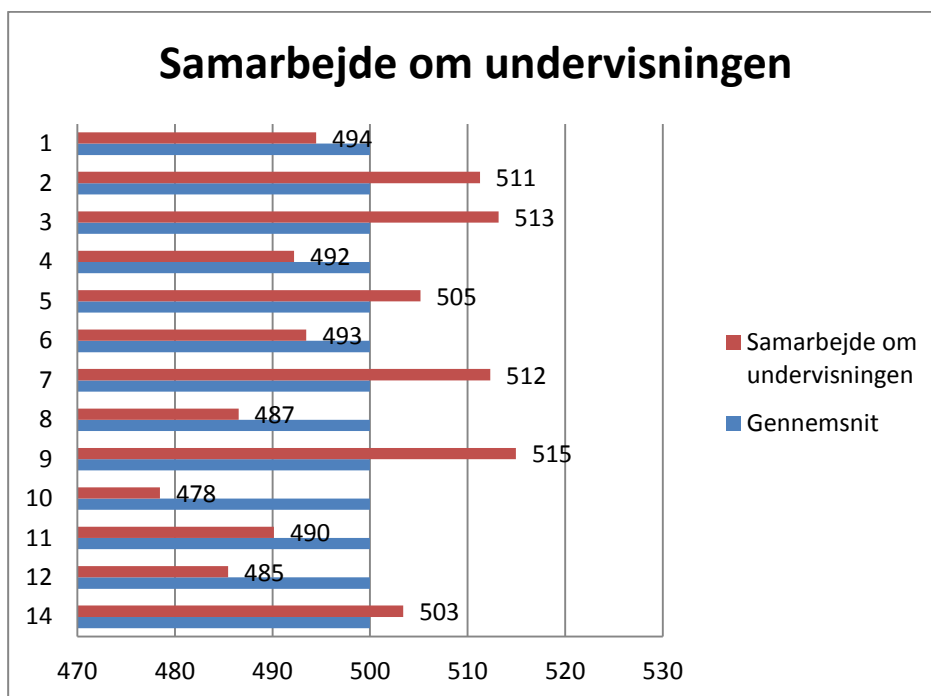

Grafen viser, at 5 kommuner ligger inden for +/- 5 point fra 500 og derfor ikke kan antages at være forskellige fra gennemsnittet. 2 kommuner ligger 6-10 point over 500 og dermed lidt over gennemsnittet, mens 4 kommuner ligger 6-10 point under 500 og dermed lidt under gennemsnittet. En kommuner ligger 16 point over gennemsnittet og dermed noget over, mens en kommuner ligger 17 point under gennemsnittet og dermed noget under. Forskellen mellem den højest og den lavest placerede kommune er på 33 point, hvilket repræsenterer en klar variation.

Teamsamarbejde blev introduceret systematisk efter folkeskoleloven af 1993. Lærersamarbejde om undervisningen har en central placering i skolereformen af 2014. I den internationale litteratur er der stort fokus på betydningen af et godt samarbejde mellem lærerne, ofte udtrykt med begrebet "professionelle læringsfællesskaber". Der findes allerede resultater fra en omfattende dansk undersøgelse (Winter og Nielsen, 2014), som viser, at jo hyppigere lærerne deltager i klasseteams, desto bedre faglige præstationer har eleverne. Derfor er det vigtigt at se, hvordan lærerne vurderer deres samarbejde om undervisningen.

Lærernes samarbejde om undervisningen afbilleder svar på fire spørgsmål, hvor af følgende to er eksempler: "Lærerne samarbejder i høj grad om mål, indhold og metoder i undervisningen". "Den enkelte lærer skal tage hensyn til andre læreres undervisning i sin egen undervisning". Spredningen mellem kommunerne er som følger:

Samarbejde om undervisningen

Grafen viser, at kun to kommuner ligger inden for +/- 5 point fra 500 og derfor ikke kan antages at være forskellige fra gennemsnittet. Fire kommuner ligger 11-15 point over 500 og dermed noget over gennemsnittet, mens 4 kommuner ligger 6-10 point under 500 og dermed lidt under gennemsnittet, og tre kommuner ligger 13-22 point under gennemsnittet og dermed noget eller meget under. Forskellen mellem den højest og den lavest placerede kommune er på 37 point, hvilket repræsenterer en klar variation, og hertil kommer, at det samlede billede viser, at der er en tydelig spredning mellem kommunerne med hensyn til lærernes vurdering af samarbejde om undervisningen.

En række elev- lærer- og pædagogsvær fordelt på kommuner

Variable/Kommune	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K14
Elevernes vurdering af:													
Trivsel 0-3	487	502	493	505	506	494	502	493	504	505	506	508	500
Faglig trivsel 4-9	482	499	503	495	487	498	508	497	504	497	508	505	498
Læringshæmmende adfærd 4-9	483	498	502	502	492	494	506	492	496	502	516	507	490
Læringskultur	483	496	496	507	494	496	501	497	499	504	517	504	491
Støtte og interesse fra læreren	480	499	493	510	493	490	504	490	500	507	512	506	505
Matematik	485	495	498	499	494	490	507	499	503	504	515	502	494
Lærernes vurdering af:													
Egenkompetence	490	499	508	489	495	483	517	492	506	495	499	512	490
Samarbejde om undervisningen	494	511	513	492	505	493	512	487	515	478	490	485	503
Feedback til eleverne	525	506	483	494	501	503	509	488	510	496	496	507	493
Pædagogernes vurdering af:													
Egenkompetence	491	539	509	491	520	503	477	537	473	498	506	492	502

Nogle af de variabler, der vises i tabellen, er allerede defineret ovenfor. Nogle af de øvrige præsenteres kort som følger (udførlige definitioner finder man i hovedrapporten):

- Variablen "trivsel" er beregnet ud fra elevsvar på fem spørgsmål om forskellige aspekter af trivsel. Eksempler på spørgsmål er: "Jeg kan godt lide at gå i skole". "Jeg har det godt i klassen".
- "Faglig trivsel" bygger på syv elevsvar inden for området, eksempelvis: "Jeg synes, det er vigtigt at gå i skole for at lære noget" og "Jeg kan godt lide at læse".
- Ved læringskultur ses på, hvorledes eleverne samarbejder med hinanden i klassen, og det bedømmes gennem fire elevsvar, eksempelvis: "Vi kan godt lide at hjælpe hinanden med opgaver og lektier i min klasse", samt gennem den ihærdighed, eleverne lægger i det, eksemplificeret med spørgsmålet: "Vi får som regel gjort det, vi skal, i timerne".

- Støtte og interesse fra lærere på 4.-9. klassetrin bedømmes ved ni spørgsmål, hvoraf følgende er eksempler: *"Jeg har god kontakt med min klasselærer (kontaktlærer)". "Min klasselærer (kontaktlærer) opmuntrer mig, når det, jeg er i gang med, ikke vil lykkes"*.
- Når lærerne udtaler sig om deres egne kompetencer, fortæller det ikke nødvendigvis noget om deres faktiske præstationer, men også om deres selv vurdering, både af deres præstationer og af vilkårene for deres arbejde. Svarene fortæller derfor også noget om skolekulturen og om lærernes "self-efficacy", dvs. deres forventninger til at kunne mestre undervisningen på en god måde under de givne omstændigheder. Eksempler på spørgsmål er: *"Jeg er i stand til at opretholde ro og orden i klasseværelset". "For det meste synes jeg, det er meget tilfredsstillende at være lærer på denne skole"*.
- I variabelen "feedback til eleverne" indgår der fire bredt dækkende spørgsmål, hvoraf følgende er eksempler: *"Jeg giver mundtlig evaluering undervejs i timerne". "Jeg giver eleverne tydelige anvisninger på, hvordan de kan forbedre deres læring fremadrettet"*.
- Pædagogernes kompetence beskrives med fire spørgsmål, der i høj grad er parallelle med de spørgsmål, der er stillet til lærerne. Det drejer sig om tillid til egen kompetence, entusiasme og engagement, tilfredshed med jobbet og mulighederne for at udvikle sig fagligt.

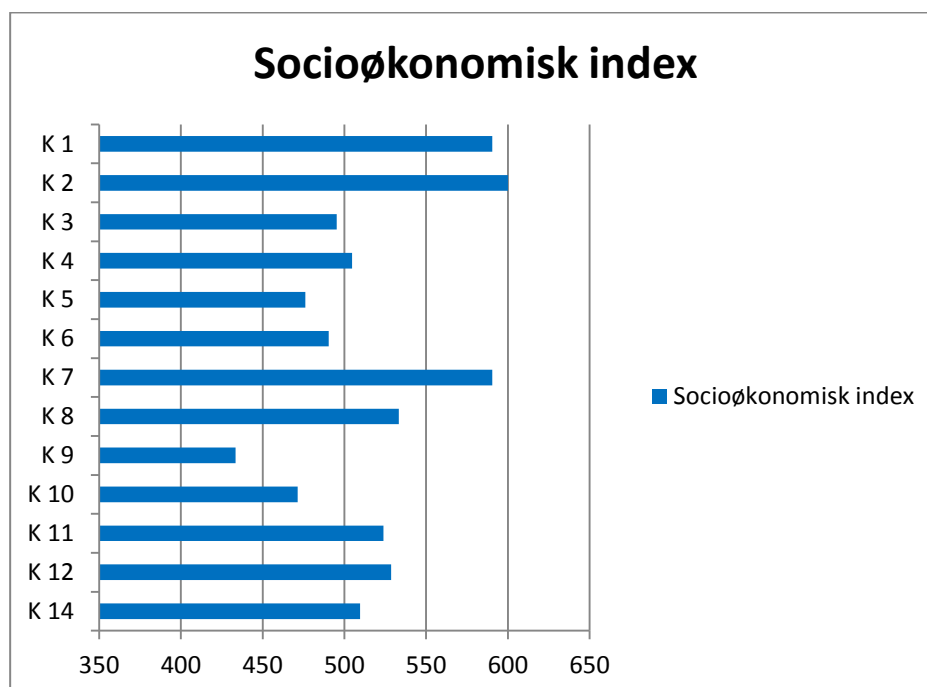
Som det fremgår af tabellen, er der en klar spredning mellem kommunerne for alle de variabler, der præsenteres i tabellen. Ofte er forskellen mellem den lavest og den højest placerede kommune på 25-30 point, dvs. godt en kvart standardafvigelse. Dette er et ganske højt tal, når man tænker på, at vi er oppe i et stort antal respondenter. Der er med andre ord tale om en klar geografisk spredning mellem danske kommuner. Hertil kommer, at nogle kommuner ligger lavt på mange variable, mens andre omvendt ligger højt på mange variable. Som det fremgår af næste afsnit, kan dette ikke sættes direkte i relation til kommunernes socioøkonomiske niveau. Derfor er der noget, der tyder på, at der er tale om forskelle mellem det, der med et bredt begreb kan betegnes som kommunernes skole- og uddannelseskultur. Dette giver anledning til den antagelse, at skole- og uddannelseskultur kan påvirkes. Den optimistiske konklusion på dette emne er derfor, at man, fx på basis af samarbejde mellem kommunerne med brug af "best practice" eksempler vil kunne inspirere og støtte hinanden til bedre resultater og til en indsnævring af de forskelle, som fremgår af nærværende rapport.

Det er relevant at tilføje, at spredningen er endnu større, hvis man ser på forskellene mellem skolerne i den enkelte kommune. Disse forskelle er ofte større end forskellene mellem kommunerne indbyrdes. Dette emne behandles imidlertid ikke i nærværende fælles læringsrapport for de tretten kommuner.

Forskellene på de deltagende kommuner kan ikke forklares af forskellen på kommunernes socioøkonomiske indeks. Det tyder på, at en del af forklaringen skal findes i forskelle mellem kommunernes skolekultur.

Man hører ofte det udsagn, at skolen og skolesystemet er et produkt af de bagvedliggende socioøkonomiske forhold, således at en skole eller et skolesystem i et relativt fattigt område alt andet lige har dårligere resultater end en skole eller et skolesystem i et relativt velhavende område. Vi har ikke i læringsrapporten gennemført nogen systematisk analyse af korrelationer mellem socioøkonomiske baggrundsvariable og pædagogiske resultater i skolerne og kommunerne, men hvis man sammenligner den socioøkonomiske profil for de tretten kommuner med de mange resultater angående elevernes læring, trivsel med videre, fremgår det umiddelbart, at der ikke er nogen sammenhæng. Nogle af de kommuner, der scorer lavt med hensyn til trivsel og læring, ligger højt på det socioøkonomiske indeks, mens omvendt nogle af de kommuner, der scorer højt med hensyn til trivsel og læring, ligger lavt på det socioøkonomiske indeks. For andre kommuner er tendensen sammenfaldende, når man sammenligner vurdering af pædagogisk kvalitet og læringsudbytte med det socioøkonomiske indeks. Dette tyder på, at der ikke er nogen entydig eller systematisk sammenhæng mellem på den ene side uddannelses- og læringsresultater og på den anden side kommunernes socioøkonomiske situation. Dette peger på, at forskellene mellem elevernes trivsel og læring fra kommune til kommune i lige så høj grad skal forklares af forskelle mellem kommunernes skole- og uddannelseskultur.

Kommunernes socioøkonomiske indeks: kommunespredning

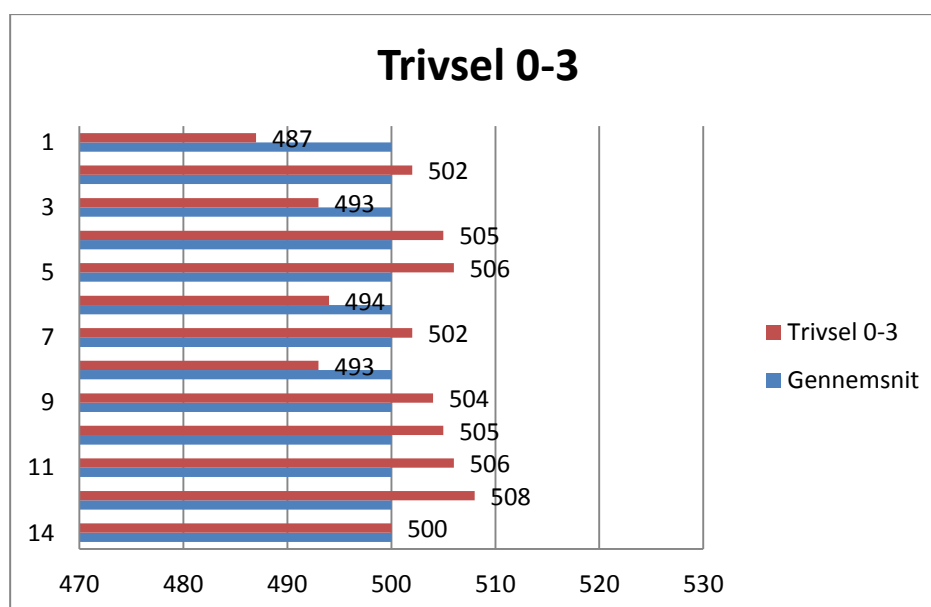

Tekst til graf: Det socioøkonomiske indeks er et nøgletal, der måler kommunens relative udgiftsbehov i forhold til andre kommuner på basis af en række socio-

økonomiske kriterier, der indgår med forskellig vægt i beregningen. Det er kriterier som f.eks. "Antal 20-59-årige uden beskæftigelse" og "Antal psykiatriske patienter". Den præcise definition kan findes i Social- og Indenrigsministeriets publikation "Kommunal Udligning og Generelle Tilskud 2008". Vi har her omregnet tallet til 500 point skalaen og spejlvendt den, således at kommuner med et relativt højt socioøkonomisk udgiftsbehov ligger lavt og omvendt.

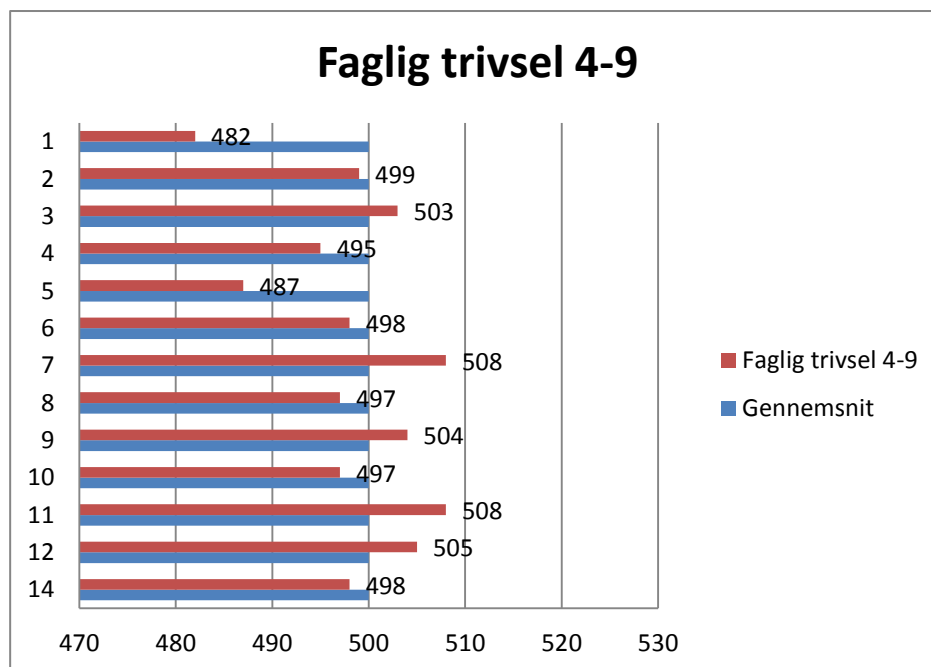
Det socioøkonomiske indeks kan sammenlignes med mange resultater, hvor kommunerne sammenlignes, men her er kun valgt to, nemlig elevernes trivsel i 0.-3. klasse og elevernes fagtrivsel i 4.-9. klasse.

Trivsel 0-3 kommunespredning

Tekst til graf: Variablen "trivsel" er beregnet ud fra elevsvar på fem spørgsmål om forskellige aspekter af trivsel. Eksempler på spørgsmål er: "Jeg kan godt lide at gå i skole". "Jeg har det godt i klassen".

Faglig trivsel 4.-9. klasse

Tekst til graf: "Faglig trivsel" bygger på syv elevsvar inden for området, eksempelvis: "Jeg synes, det er vigtigt at gå i skole for at lære noget" og "Jeg kan godt lide at læse".

Vi har som sagt ikke gennemført en systematisk analyse af forholdet mellem socioøkonomisk indeks og fx trivsel i 0.-3. klasse og fagtrivsel i 4.-9. klasse, men en umiddelbar sammenligning mellem tabellerne viser som allerede nævnt, at nogle kommuner, der ligger højt i det socioøkonomiske indeks, scorer lavt med hensyn til trivsel og faglig trivsel (fx kommune 1 og kommune 8), mens omvendt nogle kommuner, der ligger lavt i det socioøkonomiske indeks, scorer højt med hensyn til trivsel og fagtrivsel (fx kommune 9). Andre kommuner ligger højt i det socioøkonomiske indeks og også højt med hensyn til trivsel og faglig trivsel (fx kommune 7).

Konklusion: Professionel dømmekraft

En af de vigtigste, men også en af de vanskeligste opgaver i samfundet, er den som lærere, pædagoger og skoleledere varetager: I kraft af pædagogiske indsatser at stimulere alle børn til at udvikle sig så godt som muligt fagligt, socialt og personligt. I klassen og i andre sammenhænge skal der hele tiden træffes beslutninger om, hvad det er mest hensigtsmæssigt at gøre. Her spiller den konkrete situation og den enkelte lærers og pædagogs uddannelse, erfaringer og engagement en stor rolle. Men indsatsen kan styrkes, hvis der er relevante data til rådighed, for ved hjælp af disse data kan man skabe et endnu bedre grundlag for intelligent problemløsning, for samarbejde mellem fagprofessionelle og for problembaseret og praksisnær kompetenceudvikling. Med adgang til valide og rele-

vante data kan man styrke lærernes, pædagogernes og ledernes professionelle dømmekraft (Qvortrup 2015).

Hensigten med datamaterialet og kvalitetsprofilerne, som er tilgængelige for alle skoler og kommuner på Program For Læringsledelses portal, og med læringsrapporterne er at give alle, der har interesse for og indflydelse på den danske folkeskole – forældre, politikere, lærere, pædagoger og skoleledere – det bedste mulige grundlag for at styrke den pædagogiske og faglige indsats, blandt andet ved at pege på de udfordringer, der findes. Som professor Thomas Nordahl fra Norge har peget på, har vi brug for lærere, pædagoger og skoleledere, som ser den enkelte elev, etablerer en god relation til ham eller hende, og som har et moralsk mål med og en emotionel tilknytning til deres arbejde. Brug af data betyder ikke, at disse vigtige kvaliteter skal fjernes. Men data i form af kvalitetsprofiler og læringsrapporter kan bidrage til, at lærernes, pædagogernes og skoleledernes vurderinger opnår en højere grad af gyldighed, og at pædagogiske indsatser vælges på et sikrere grundlag. Herigennem kan brugen af data øge sandsynligheden for, at den enkelte elev udvikler sig godt fagligt, socialt og personligt og derigennem realiserer sine muligheder (Nordahl 2015).

Referencer

Mejding, J. og Rønberg, L. (2012): *PIRLS 2011. En international undersøgelse om læsekompetencer i 4. klasse*. Aarhus: Aarhus Universitet, Institut for uddannelse og pædagogik (DPU).

Nordahl, T. (2015): *Det ved vi om Datainformeret forbedringsarbejde i skolen*. Frederikshavn: Dafolo.

Qvortrup, L. (2012): *Den myndige lærer*. Dafolo, Frederikshavn.

Winter, S.C. og Nielsen, V.L.(red.)(2014): *Lærere, undervisning og elevpræstationer i folkeskolen*. SFI. 13:09.

Laboratorium for forskningsbaseret skoleudvikling og pædagogisk praksis, Institut for læring og Filosofi,
Aalborg Universitet